

PODSTAWY PRAWNE ORAZ REKOMENDACJE I PROPOZYCJE Z WYBRANYCH DOKUMENTÓW PLANISTYCZNYCH I STRATEGICZNYCH DO WYKORZYSTANIA PRZY PROGRAMOWANIU PRAC NAD MODELOWĄ, ZINTEGROWANĄ STRATEGIĄ ROZWOJU JELENIOGÓRSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO (I.2020)

1. SYSTEM ZARZĄDZANIE ROZWOJEM POLSKI (UCHWAŁA RADY MINISTRÓW NR 162/2018 RM Z 29.10. 2018 R.

Z oceny istniejącego stanu planowania rozwoju:

(...) Pomimo wprowadzenia w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju wymogu uwzględniania wymiaru przestrzennego w strategiach i programach rozwoju, nie nastąpiło rzeczywiste zintegrowanie planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego. Przyjęte strategie rozwoju oraz dokumenty o charakterze operacyjno-wdrożeniowym pomijały ten aspekt lub przedstawiały go w sposób fragmentaryczny. Podsumowując trwający od 2009 r. proces budowy systemu zarządzania rozwojem Polski należy uznać, że system ten posiadał m. in. następujące słabości i mankamenty:

- 1) utrzymująca się odrębność wymiaru społeczno-gospodarczego i przestrzennego w systemie dokumentów strategicznych;
- 2) brak dostatecznego zaangażowania i współpracy administracji publicznej w realizację działań i projektów o charakterze horyzontalnym lub terytorialnym wynikających ze strategii rozwoju;
- 3) obserwowane często niewystarczające zdolności analityczne, prognostyczne i ewaluacyjne administracji w zakresie polityki rozwoju i współpraca ze środowiskiem eksperckim w tym obszarze;
- 4) brak systemu monitorowania zmian zagospodarowania przestrzennego, w tym brak danych z poziomu gminy (...);
- 5) brak efektywnych mechanizmów współpracy administracji publicznej z partnerami społecznymi i gospodarczymi (...);
- 6) brak skutecznych narzędzi, umożliwiających prowadzenie spójnej, wykraczającej poza horyzont jednego roku budżetowego, polityki budżetowej, a także mechanizmów zapewniających efektywną alokację środków publicznych, przeznaczanych na realizację celów strategicznych i priorytetów rozwojowych państwa w kolejnych latach.

Definicja zintegrowanego podejścia do planowania rozwoju:

W odniesieniu do procesów zarządzania rozwojem zastosowanie zintegrowanego podejścia należy rozumieć jako takie zarządzanie procesami rozwojowymi w wymiarze społeczno-gospodarczym i przestrzennym, które zmierza do osiągania celów rozwojowych danego terytorium, wynikających z jego endogenicznych potencjałów oraz zapewnia partycypację, współpracę i skoordynowane wykorzystywanie instrumentów będących w dyspozycji różnych instytucji działających w strukturach administracji publicznej, jej agend i interesariuszy. Podejście zintegrowane oznacza więc koncentrację i integrację działań dla realizacji celów strategicznych wyznaczonych dla poszczególnych terytoriów (kraju, regionu, gminy oraz samoistnie kształtujących się obszarów funkcjonalnych), które są podejmowane przez poszczególne podmioty: rząd, samorzady, podmioty gospodarcze i partnerów społecznych i gospodarczych.

Podejście zintegrowane zakłada:

- 1) przygotowywanie dokumentów integrujących zagadnienia odnoszące się do wymiaru społecznego, gospodarczego oraz przestrzennego, w ramach jednolitego procesu programowo-planistycznego;
- 2) uspołnienie treści dokumentów różnych szczebli tworzących system programowania strategicznego;
- 3) zapewnienie prostego, a jednocześnie zabezpieczającego interesy wszystkich stron (samorządów, społeczeństwa, przedsiębiorstw) mechanizmu realizacji planowanych przedsięwzięć i inwestycji w przestrzeni;
- 4) zintegrowanie działań podmiotów odpowiedzialnych za politykę rozwoju na różnych poziomach zarządzania – w układzie hierarchicznym, z zachowaniem zasady pomocniczości.

Charakterystyka zintegrowanej strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego:

Zintegrowana strategia rozwoju obszaru funkcjonalnego (ZSROF) – dokument nieobligatoryjny przygotowywany przez zespół gmin będących w relacjach funkcjonalnych. Strategia może wynikać ze zintegrowanej strategii rozwoju województwa lub też stanowić oddolną inicjatywę gmin na danym obszarze. Przykładem tego typu dokumentów są obecnie przygotowywane strategie rozwoju miast i ich obszarów funkcjonalnych. Zaletą strategii obejmującej obszar wykraczający poza granice administracyjne danej gminy jest identyfikacja i priorytetyzacja wspólnych działań, zwiększenie skuteczności i zakresu oddziaływania zainwestowanych środków finansowych, rozwój partnerstwa, współodpowiedzialności i przywództwa, które podnoszą jakość i efektywność polityk publicznych.

ZSROF przygotowują JST z danego obszaru funkcjonalnego przy współudziale partnerów społecznych i gospodarczych. ZSROF jest przyjmowana przez rady gmin uczestniczące w procesie realizacji strategii

Role władz samorządowych:

Samorząd województwa pełni rolę inicjująco-integrująco-koordynacyjną w odniesieniu do rozwoju regionu. Jest odpowiedzialny za programowanie działań rozwojowych regionu, budowanie sieci współpracy na szczeblu regionalnym, koordynowanie działań prorozwojowych realizowanych na terenie województwa oraz czuwanie nad przebiegiem procesów realizacji polityki regionalnej przez odpowiednie mechanizmy monitorowania i ewaluacji. Samorząd województwa pełni również rolę koordynującą dla działań i inwestycji planowanych w regionie o znaczeniu ponadlokalnym, w tym w obszarach funkcjonalnych.

Samorzady lokalne uczestniczą w tworzeniu i wdrażaniu polityki rozwoju regionu na każdym jej etapie. Kluczowa jest ich rola w kreowaniu oraz realizacji działań rozwojowych na poziomie gminy. Samorząd ten może prowadzić politykę rozwoju lokalnego wspólnie z innymi, sąsiednimi gminami lub samorządem powiatowym.

Wdrażanie podejścia projektowego:

Na poziomie operacyjnym, czyli w jednostkach administracji rządowej realizujących strategię rozwoju zostanie wdrożone podejście projektowe. Jego wdrożenie wymaga zmian w funkcjonowaniu administracji, w tym wprowadzenia odpowiednich rozwiązań organizacyjnych. Ministerstwo Rozwoju określi standardy odnośnie dotyczące zarządzania programami i projektami, w szczególności dotyczące obowiązku:

- 1) precyzyjnego określenia celów projektu, planowanych do osiągnięcia rezultatów oraz oczekiwanych korzyści z wykorzystaniem mierzalnych wskaźników;*
- 2) powołania struktur projektowych na poziomie strategicznym i operacyjnym oraz określenie obowiązków i odpowiedzialności;*
- 3) zarządzania ryzykiem;*
- 4) monitorowania postępów realizacji projektu.*

2. KRAJOWA STRATEGIA ROZWOJU REGIONALNEGO 2030 - ROZWÓJ SPOŁECZNIE WRAŻLIWY I TERYTORIALNIE ZRÓWNOWAŻONY (UCHWAŁA NR 102 RADY MINISTRÓW Z 17.09. 2019 R.)

(...) W świetle nowego modelu rozwoju, jaki został określony w SOR, od samorządów wymaga się lepszego planowania i zarządzania strategicznego, w tym stosowania w praktyce zasad selektywności, zintegrowanego podejścia oraz działania w partnerstwie. Zintegrowane planowanie strategiczne wymaga współpracy pomiędzy samorządami w obrębie obszaru powiązanego funkcjonalnie w zakresie wspólnego planowania inwestycji,

rozbudowy i modernizacji sieci transportowych, wykorzystania terenów pod zabudowę mieszkaniową, działalność gospodarczą, usługową, ochronę terenów zielonych.

Wspierane będzie wsparcie doradcze (...) w zakresie poprawy skuteczności planowania strategicznego na poziomie lokalnym i regionalnym (zintegrowane strategie rozwoju gmin i ponadlokalnego oraz związku metropolitalnego, strategie ponadregionalne) oraz wypracowywanie strategicznych projektów lub zintegrowanych pakietów działań,

3. PROJEKT USTAWY O ZMIANIE USTAWY O ZASADACH PROWADZENIE POLITYKI ROZWOJU Z 29.10.2019 R.

Zasady opracowania strategii rozwoju ponadlokalnego:

(...) Art. 10g. 1. Gminy sąsiadujące, powiązane ze sobą funkcjonalnie, mogą opracować strategię rozwoju ponadlokalnego będącą wspólną strategią rozwoju tych gmin w zakresie ich terytorium.

2. Strategia rozwoju ponadlokalnego:

1) jest opracowywana z udziałem powiatu, jeżeli w jej opracowywaniu uczestniczą wszystkie gminy z terytorium tego powiatu;

2) może być opracowywana z udziałem powiatu, jeżeli przynajmniej jedna gmina, o której mowa w ust. 1, znajduje się na jego terytorium.

3. Do strategii rozwoju ponadlokalnego przepisy art. 10e ust. 2-4 stosuje się odpowiednio.

4. W celu przygotowania i realizacji strategii rozwoju ponadlokalnego gminy mogą tworzyć w szczególności związek międzygminny, o którym mowa w art. 64, lub stowarzyszenie, o którym mowa w art. 84, lub zawierać porozumienie międzygminne, o którym mowa w art. 74.

5. Projekt strategii rozwoju ponadlokalnego opracowuje wójt albo organ wykonawczy związku międzygminnego albo stowarzyszenia oraz przedkłada go zarządowi województwa w celu wydania opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województwa.

6. Zarząd województwa wydaje opinię, o której mowa w ust. 5, w terminie 30 dni od dnia otrzymania projektu strategii rozwoju ponadlokalnego. W przypadku braku opinii we wskazanym terminie uznaje się, że strategia rozwoju ponadlokalnego jest spójna ze strategią rozwoju województwa.

7. Strategia rozwoju ponadlokalnego jest przyjmowana przez organ stanowiący związku międzygminnego albo stowarzyszenia, w drodze uchwały.

8. Strategia rozwoju ponadlokalnego opracowana przez porozumienie międzygminne jest przyjmowana przez właściwe rady gmin i obowiązuje od dnia jej przyjęcia przez ostatnią radę gminy. Strategia rozwoju ponadlokalnego opracowana z udziałem powiatu jest przyjmowana również przez radę powiatu i obowiązuje od dnia jej przyjęcia przez ostatnią radę gminy lub powiatu.

9. Do aktualizacji strategii rozwoju ponadlokalnego stosuje się ust. 5-8 oraz art. 10e ust. 2-4.”

4. PROJEKT PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO (IRT 2019)

Delimitacja Jeleniogórskiego Obszaru Funkcjonalnego:

Dla realizacji celów polityki przestrzennego zagospodarowania województwa dolnośląskiego, ustala się m. in. Jeleniogórski Obszar Funkcjonalny, wyznaczony jako miejski obszar funkcjonalny ośrodka regionalnego, w skład którego wchodzi gminy: Bolków, Gryfów Śląski, m. Jelenia Góra, Janowice Wielkie, Jeżów Sudecki, m. Karpacz, m. Kowary, Lubomierz, Marciszów, Mirsk, Mysłakowice, m. Piechowice, Pielgrzymka, Podgórzyn, Stara Kamienica, Świerzawa, m. Szklarska Poręba, Wleń, m. Wojcieszów, m. Złotoryja, Złotoryja.

Strefa I JOF obejmuje gminy: m. Jelenia Góra, Janowice Wielkie, Jeżów Sudecki, m. Karpacz, Mysłakowice, m. Piechowice, Podgórzyn, Stara Kamienica, m. Szklarska Poręba, Wleń, m. Wojcieszów.

Wybrane, ogólne zasady rozwoju miejskich obszarów funkcjonalnych:

Miejskie obszary funkcjonalne ośrodka wojewódzkiego i ośrodków regionalnych są miejscami największej koncentracji procesów gospodarczych, potencjału rynku pracy i usług. Szansą na wzmocnienie potencjału ośrodków ponadlokalnych jest integracja w obrębie ich obszarów funkcjonalnych, która powinna się odbywać poprzez działania planistyczne, służące przywróceniu i utrwaleniu ładu przestrzennego jak i działania inwestycyjne.

W zakresie rozwoju transportu w obszarach funkcjonalnych konieczne jest wspieranie rozwoju transportu w sposób zrównoważony. W szczególności powinno się kształtować sieć kolejową w sposób umożliwiający prowadzenie ruchu aglomeracyjnego.

Ograniczenie rozpraszania zabudowy przyczyni się do lepszego wykorzystania istniejącej infrastruktury technicznej, komunikacyjnej oraz usług. Pozwoli także zachować tereny otwarte dla rolnictwa, leśnictwa oraz przyrody. Nie rozwijanie zabudowy na terenach nie predysponowanych, takich jak np. tereny zagrożone powodzią, podmokłe czy tereny na których występuje oddziaływanie przemysłu zminimalizuje konflikty przestrzenne.

Opracowanie i wdrożenie koncepcji systemu zielonej infrastruktury dla miejskich obszarów funkcjonalnych jako elementu prowadzenia spójnej polityki przestrzennej, wykraczającej poza granice poszczególnych samorządów lokalnych, jest działaniem zasadniczym w celu przeciwdziałania rozpraszaniu zabudowy oraz ochrony terenów otwartych przed nieuzasadnionym ich przeznaczaniem pod nowe inwestycje budowlane. Jednocześnie, jako komplementarne powinny być prowadzone działania sprzyjające utrzymaniu i wzmocnieniu ponadlokalnej rangi ośrodków – rdzeni miejskich obszarów funkcjonalnych

Ustalenia i postulaty dla Kierunku 1.1 - Wzmocnienie potencjału ośrodków regionalnych:

1) wybrane ustalenia w zakresie polityki Samorządu WD:

- 1) prowadzenie polityki sprzyjającej utrzymaniu i wzmocnieniu rangi Jeleniej Góry (oraz Legnicy i Wałbrzycha) jako ośrodków regionalnych;
- 2) prowadzenie polityki stymulującej współpracę w ramach Jeleniogórskiego Obszaru Funkcjonalnego;
- 3) redukcja uciążliwości związanych z wielkością ruchu samochodowego płynącego do Jeleniej Góry - budowa obwodnicy Piechowic w ciągu drogi wojewódzkiej nr 366;
- 4) włączenie transportu rowerowego w zintegrowany system transportu;
- 5) promowanie racjonalnego kształtowania zabudowy i dobrych praktyk w zakresie planowania przestrzennego zmierzających do zahamowania rozwoju zabudowy na terenach nie predysponowanych i zapobieganie nadpodaży terenów inwestycyjnych;
- 6) zaprojektowanie, we współpracy z samorządami lokalnymi, koncepcji systemu obszarów zielonej infrastruktury wraz z przypisaniem poszczególnym elementom struktury ZI kierunkowych (wiodących) funkcji;

2) postulaty kierowane do gmin:

- 1) uwzględnienie powiązań funkcjonalnych w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych i spójne oraz zintegrowane planowanie przestrzenne w ramach tych obszarów;
- 2) uwzględnienie w polityce przestrzennej zielonej infrastruktury jako elementu struktury przestrzennej i kierunku przeznaczenia terenu;
- 3) planowanie elementów zielonej infrastruktury z zachowaniem ciągłości na styku z innymi gminami;
- 4) uwzględnienie w polityce przestrzennej możliwości odbudowy, modernizacji i rozbudowy linii kolejowych dla zaspokojenia potrzeb kolejowych przewozów aglomeracyjnych;
- 5) zaplanowanie i utworzenie parkingów P&R oraz B&R w sąsiedztwie stacji i przystanków kolejowych poza obszarami centralnymi miast rdzeniowych;
- 6) uwzględnienie w polityce przestrzennej budowy obwodnicy Piechowic w ciągu drogi wojewódzkiej nr 366;
- 7) opracowanie, zgodnie z rekomendacjami Dolnośląskiej Polityki Rowerowej, miejskich koncepcji rozwoju tras rowerowych w granicach administracyjnych miast i uwzględnienie tych tras w studiach gmin.

3) ustalenia obowiązujące dla gmin przy sporządzaniu studium:

- 1) *prowadzenie współpracy w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych w celu zarządzania przestrzenią w taki sposób, aby następowała integracja oraz łączenie funkcji komplementarnych w przestrzeni w celu zmniejszenia kosztów funkcjonowania infrastruktury komunalnej i podniesienia jakości życia mieszkańców, z uwzględnieniem:*
 - 1 – *zrównoważonej mobilności, w tym zwiększenia udziału ruchu rowerowego w transporcie, m.in. poprzez planowanie i realizowanie wzdłuż dróg gminnych pozostałych tras rowerowych pozwalających na powiązanie jednostek osadniczych bezpośrednio z celami codziennych dojazdów do szkoły, pracy i usług lub przystanków i węzłów transportu zbiorowego (...);*
 - 2 – *wspólnego planowania rozwoju zabudowy mieszkaniowej w formie kompleksowych zespołów zabudowy, z zapewnieniem w miejscu zamieszkania dostępu do podstawowych usług publicznych, infrastruktury technicznej oraz transportu zbiorowego;*
 - 3 – *potrzeb ochrony obszarów cennych przyrodniczo i ochrony krajobrazu kulturowego oraz tożsamości miejsca;*
 - 4 – *potrzeb kształtowania struktur przestrzennych umożliwiających zachowanie i funkcjonowanie terenów otwartych i zieleni w obszarach zurbanizowanych, powiązanych z miejskimi systemami zieleni;*
 - 5 – *potrzeb ograniczania zagospodarowania terenów dotychczas niezurbanizowanych i zapobieganiu temu zagospodarowaniu;*
 - 6 – *potrzeb zachowania obszarów dostępnych publicznie w ramach struktury zagospodarowania przestrzeni miejskich;*
 - 7 – *kształtowania wysokiej jakości przestrzeni publicznych, w tym rewitalizacji obszarów zdegradowanych;*
- 2) *wzmacnianie funkcjonalno-przestrzennej spójności obszaru funkcjonalnego oraz jego powiązań zewnętrznych;*
- 3) *wzmacnianie potencjałów wewnętrznych wynikających z renty położenia i charakteru miejskiego obszaru funkcjonalnego, stanowiących o jego konkurencyjności;*
- 4) *określenie na terenie gminy co najmniej jednego dużego, zwartej kompleksu publicznie dostępnego terenu rekreacyjno-wypoczynkowego, zapewniającego mieszkańcom możliwość wspólnego spędzania czasu wolnego w otwartej przestrzeni, a przy tym sprzyjającego nawiązywaniu i pogłębianiu relacji oraz kontaktów społecznych(...); zaleca się, aby minimalna powierzchnia zwartej kompleksu publicznie dostępnego terenu rekreacyjno-wypoczynkowego wynosiła:*
 - 1 – *dla gmin powyżej 10 tys. mieszkańców – 20 ha,*
 - 2 – *dla gmin poniżej 10 tys. mieszkańców – 10 ha;*
- 5) *określenie, dla jednostek osadniczych o wielkości powyżej 250 mieszkańców, publicznie dostępnego terenu rekreacyjno-wypoczynkowego w zasięgu pieszo dojazdu i dojazdu rowerem. Zaleca się, aby dla jednostek osadniczych o wielkości powyżej 250 mieszkańców, określić lokalizację wydzielonego funkcjonalnie i zwartej przestrzennej, publicznie dostępnego terenu rekreacyjno-wypoczynkowego, o następujących parametrach:*
 - 1 – *o powierzchni co najmniej 0,2 ha w odległości do 800 m od granic terenów zabudowy mieszkaniowej,*
 - 2 – *o powierzchni co najmniej 2,0 ha w odległości do 2500 m od granic terenów zabudowy mieszkaniowej (...);*
- 6) *ograniczenie przeznaczania pod zabudowę podlegającą ochronie przed hałasem terenów narażonych na ponadnormatywne oddziaływanie infrastruktury transportowej. Zaleca się aby poza terenami miast pod zabudowę podlegającą ochronie przed hałasem* przeznaczać tereny położone w odległościach co najmniej:*
 - 1 – *100 m od linii kolejowych zaliczanych do sieci TEN-T,*
 - 2 – *100 m od autostrad, dróg ekspresowych oraz głównych ruchu przyspieszonego,*
 - 3 – *50 m od dróg głównych (...);*
- 7) *ustalenie wytycznych kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu oraz jego wyposażenia uwzględniające warunki przewietrzania terenów poprzez określenie zasad:*
 - 1 – *kształtowania układu przestrzennego zabudowy i zagospodarowania terenu zapewniających odpowiednie warunki przewietrzania na terenach zabudowanych i przeznaczanych pod zabudowę,*
 - 2 – *uwzględniania systemu terenów zieleni jako elementu wpływającego na warunki przewietrzania,*

- 3 – określania udziału terenów biologicznie czynnych oraz zieleni wysokiej, w tym na terenach komunikacyjnych,
- 4 – wprowadzania szpalerów lub alei drzew w obszarach dróg lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie,
- 5 – stosowania podcieni lub arkad umożliwiających, poza ruchem powietrza, swobodne przemieszczanie się osób w tej przestrzeni (...)
- 8) zachowywanie pomiędzy jednostkami osadniczymi wolnych od zabudowy i zagospodarowania (z wyłączeniem dróg i sieci uzbrojenia terenu) terenów otwartych lub zalesionych; zaleca się, aby wolne od zabudowy i zagospodarowania przestrzenie otwarte lub zalesione miały szerokość co najmniej 500 m, a w przypadku gdy odległość ta jest mniejsza niż 500 m zaleca się ograniczenie rozwoju zabudowy na kierunkach, w których mógłby on doprowadzić do dalszego zmniejszenia przestrzeni wolnej od zabudowy pomiędzy jednostkami osadniczymi;
- 9) integrowanie transportu poprzez wyznaczenie w studiach gmin oraz budowę gminnych i aglomeracyjnych zintegrowanych węzłów przesiadkowych;
- 10) zachowanie terenów otwartych, zagrożonych powodzią i podmokłych, jak również lasów, parków, alei drzew, obszarów tworzących korytarze ekologiczne, jako potencjału do budowy systemu zielonej infrastruktury.
- 11) w przypadku opracowania koncepcji zielonej infrastruktury uwzględnienie ustaleń tej koncepcji w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy w celu zagwarantowania spójnego wdrażania;
- 12) wskazanie w studiach gmin korytarzy ekologicznych, w tym korytarzy rzecznych (i) pozostawienie wzdłuż rzek, mniejszych cieków i urządzeń melioracji podstawowych pasów terenów zielonych, wolnych od zabudowy;
- 13) wskazanie w studiach gmin powiązań (ciągłości) terenów zielonych (otwartych), klasyfikowanych ze względu na sposób użytkowania jako obszary leśne, rolnicze, zadrzewione, parkowe, ogrody działkowe oraz związane z wodami powierzchniowymi – w tym mokradłowe;
- 14) planowanie i realizowanie wzdłuż dróg wojewódzkich i powiatowych pozostałych tras rowerowych, pozwalających na powiązanie jednostek osadniczych bezpośrednio z celami codziennych dojazdów do szkoły, pracy i usług lub przystanków i węzłów transportu zbiorowego;
- 15) uwzględnienie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym: budowa przystanków kolejowych w ciągu linii kolejowej Wrocław-Jelenia Góra nr 274 i 311/ Kolei Aglomeracyjnej

Ustalenia i postulaty dla Kierunku 1.2 - Zapobieganie peryferyzacji ośrodków i obszarów zagrożonych marginalizacją

1) ustalenia w zakresie polityki Samorządu WD:

- 1) prowadzenie polityki zapobiegającej degradacji i wspomagającej rozwój wielofunkcyjny ośrodków miejskich i ich najbliższego otoczenia, sprzyjającej kształtowaniu zrównoważonej struktury społeczno-gospodarczej (...), stanowiących uzupełnienie oferty stolicy województwa w zakresie usług wyższego rzędu, aby ich pozycja w systemie osadniczym i społeczno-gospodarczym nie ulegała dalszemu pogorszeniu, grożąc marginalizacją i zjawiskami kryzysowymi, (w tym dla) Jeleniej Góry wraz z jej obszarem funkcjonalnym;
- 2) prowadzenie polityki sprzyjającej realizacji Strategii Rozwoju Sudety 2030.
- 3) wzmocnienie powiązań transportowych w obszarze przygranicznym, w tym zwiększenie nośności drogi wojewódzkiej nr 361 w miejscu przekraczania granicy Czerniawa Zdrój/Nove Mesto pod Smrkem;

2) postulaty kierowane do gmin:

- 1) uwzględnienie w studium gminy kierunków zagospodarowania przestrzennego przyjętych w dokumentach planistycznych jednostki sąsiedniej (oraz) wspólne, transgraniczne konsultowanie kierunków zmian w zagospodarowaniu przestrzennym;
- 2) uwzględnienie w dokumentach gminnych polityki rozwoju zawartej w Strategii Rozwoju Sudety 2030;

3) ustalenia obowiązujące dla gmin przy sporządzaniu studium:

- 1) utrzymanie rezerw terenowych na cele transportowe po zlikwidowanych liniach kolejowych, w celu zapewnienia możliwości realizacji inwestycji transportowych w pasie terenu o dogodnej geometrii oraz pochyleniach podłużnych, głównie z myślą o możliwości realizacji na tych odcinkach inwestycji takich

jak: Kolej Dużych Prędkości Wrocław – Praga, odbudowa linii kolejowych, budowa dróg rowerowych, budowa dróg; zasada dotyczy poniższych inwestycji:

- 1 – dawna linia kolejowa nr 284 odcinek Mirsk – Pobiedna granica państwa,*
 - 2 – linia kolejowa nr 284 Gryfów Śląski – Lwówek Śląski*
-

5. STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030, SEJMIK SAMORZĄDOWY WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

Cele strategiczne i operacyjne:

- 1) efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu;*
- 2) poprawę jakości i dostępności usług publicznych,*
- 3) wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego,*
- 4) odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego,*
- 5) wzmocnienie przestrzennej spójności regionu*

W odniesieniu do Jeleniogórskiego Obszaru Funkcjonalnego wskazano jako wynikające z ww. celów następujące cele operacyjne:

- 1) wspieranie endogenicznych potencjałów;*
- 2) wspieranie rozwoju i rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich;*
- 3) rozwój i doskonalenie usług publicznych;*
- 4) poprawa efektywności kształcenia;*
- 5) poprawa stanu środowiska;*
- 6) racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska;*
- 7) rozwój regionalnej sieci transportowej;*
- 8) wspieranie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej*

Wybrane, główne zasady dla wdrażania Strategii:

- 1) zrównoważonego rozwoju – polegającej na prowadzeniu działań sprzyjających integracji czynników gospodarczych, społecznych, politycznych, przy jednoczesnym zachowaniu równowagi ekologicznej w celu możliwości zaspokojenia najważniejszych potrzeb obywateli zarówno obecnie żyjącego pokolenia, jak również przyszlących pokoleń;*
- 2) podejścia zintegrowanego i zróżnicowanego terytorialnie – oznaczającej koncentrację różnych działań podejmowanych przez poszczególne podmioty – rząd, samorząd, podmioty gospodarcze i partnerów społecznych - wokół wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych; niezbędnym elementem podejścia terytorialnego jest współpraca, dialog i partnerstwo z władzami lokalnymi, podmiotami gospodarczymi i społecznymi oraz obywatelami.*

Formuła zintegrowanego podejścia terytorialnego:

Zintegrowane podejście terytorialne, które zostało zastosowane w polityce spójności w perspektywie 2014- 2020, jako narzędzie wspierające współpracę w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych, obligatoryjne dla miast wojewódzkich, zostało z sukcesami zaimplementowane w Polsce. W województwie dolnośląskim powstały również dobrowolne porozumienia obszarów funkcjonalnych miast subregionalnych (ZIT Aglomeracji Wałbrzyskiej, ZIT Aglomeracji Jeleniogórskiej), które wdrażają niektóre działania Regionalnego Programu Operacyjnego jako Instytucje Pośredniczące.

6. STRATEGIA ROZWOJU SUDETY 2030, WAŁBRZYCH 2018

Podstawowe bariery rozwojowe:

- 1) niski poziom kapitału ludzkiego,
- 2) małe zasoby lokalnego kapitału finansowego,
- 3) utrudniona dostępność przestrzenna,
- 4) słabe wykorzystanie specyficznych potencjałów endogenicznych,
- 5) niewystarczająca, chociaż rosnąca współpraca pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego, jak również z otoczeniem,
- 6) niewystarczająca liczba inwestorów zewnętrznych, w tym zagranicznych,
- 7) rozwój wyspowy (punktowy) – brak dostatecznych impulsów wzrostu.

Zasoby endogeniczne obszaru:

Analizowany obszar posiada unikatowe, a przy tym bogate, różnorodne i atrakcyjne (z punktu widzenia współczesnej gospodarki) zasoby endogeniczne stanowiące duży potencjał rozwojowy, które mogą stać się podstawą do wspólnych działań (integracji) oraz dynamicznego rozwoju w przyszłości. Dlatego politykę rozwojową należy prowadzić tak, by wzmacniać te potencjały i kreować inteligentne specjalizacje. Ich zarys już powstaje w postaci inicjatyw klastrowych czy wiodących przedsięwzięć w danej branży.

Szczególnie należy wspierać branże innowacyjne, cechujące się dużą wartością dodaną. Tylko takie bowiem mają potencjał zmiany trendów rozwojowych. Można wśród nich wyróżnić:

- 1) w zakresie rolnictwa: ekstensywne formy hodowli unikalnych ras bydła mięsnego i mlecznego,
- 2) w zakresie przemysłu: przetwórstwo i produkcję zdrowej żywności, przemysł wysokozaawansowanych technologii (inteligentne materiały, urządzenia, aplikacje, oprogramowania),
- 3) w zakresie usług: sektor health-spa-wellness, turystykę (w szczególności kwalifikowaną, kulturową, kulinarną, ekologiczną), usługi specjalistyczne (analityczne i tzw. wolnych zawodów).

Rola samorządów w procesie integracji przestrzennej:

Zgodnie z najnowszymi koncepcjami kształtowania się terytorium oraz zaleceniami Komisji Europejskiej najważniejszą rolę do spełnienia w procesie integracji przestrzennej mają jednostki samorządu terytorialnego oraz różnego rodzaju ich związki i porozumienia. Mimo, że ich zadanie jest nie do przecenienia, to jednak samą integrację musi realizować społeczność lokalna; tym samym istotnym czynnikiem staje się partycypacja społeczna. Jednostki samorządowe mają do spełnienia istotne zadanie, tj. muszą wytworzyć wyżej opisane warunki sprzyjające powstawaniu terytorium. Zakres współpracy muszą wypracować sami uczestnicy relacji funkcjonalnych, co zwiększa pewność trwałości i powodzenia integracji.

(...) Funkcjonowanie ZIT Aglomeracji Wałbrzyskiej jak i ZIT Aglomeracji Jeleniogórskiej może być traktowane jako dobre praktyki wdrożenia narzędzi prowadzenia polityki spójności w wymiarze obszarów funkcjonalnych. Umożliwiają one samorządom lokalnym badanego obszaru prowadzenie wspólnej polityki i osiąganie znaczących efektów w rozwoju gospodarczym poprzez samodzielne zarządzanie tym instrumentem.

Zarys scenariusza integracji i porozumienia w głównych dziedzinach w obszarze Sudety –intensywnego dochodzenia do spójności (realny)

Wybrane uwarunkowania egzogeniczne:

- 1) polityka Unii Europejskiej zachowująca w kolejnych okresach programowania priorytet spójności jako podstawowy (ponad 330 mld euro ma zostać przeznaczony na politykę spójności w latach 2021-2027; w perspektywie do 2020 roku, Polsce przyznano 82 mld euro w ramach polityki spójności);
- 2) dodatkowe wsparcie dla obszarów „zielonych” (NATURA 2000, parki narodowe, pomniki przyrody, parki krajobrazowe, itp.) oraz na poprawę jakości powietrza;
- 3) wysoka dynamika wzrostu i rozwoju gospodarczego w Polsce, stan gospodarki światowej – stabilny o tendencji do trwałego, zrównoważonego wzrostu;

- 4) polityka RP ukierunkowana na spójność społeczno-ekonomiczno-przestrzenną kraju; wsparcie państwa dla obszarów o niskim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego i wysokiej polaryzacji;
- 5) uznanie obszaru Sudety za teren szczególnego wsparcia, ze względu na problemy i bariery rozwoju; przyznanie środków na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej i stopniowe dochodzenie do średniej unijnej w zakresie poziomu rozwoju;
- 6) polityka przygraniczna wnosząca pozytywne efekty dla wszystkich stron, likwidacja barier rozwoju; wspólne projekty;
- 7) realizacja zaplanowanych połączeń komunikacyjnych międzynarodowych i krajowych, inwestycje w infrastrukturę transportową, zwiększenie dostępności komunikacyjnej obszaru (w tym poprawa oferty kolejowej).

Wybrane uwarunkowania endogeniczne:

- 1) ścieżka integracji partnerów Porozumienia w najważniejszych obszarach;
 - 2) wykształcenie liderów, którzy będą ugruntowywać swoją pozycję w strukturach międzynarodowych i krajowych;
 - 3) stworzenie więzi i tożsamości z obszarem Sudety wśród władz lokalnych i mieszkańców;
 - 4) aktywizacja przedsiębiorcza mieszkańców;
 - 5) efektywna polityka inwestycyjna, zwiększająca atrakcyjność dla inwestorów;
 - 6) poprawa w zakresie wewnętrznych powiązań transportowych;
 - 7) wskazanie obszarów specjalizacji i opracowanie ścieżki ich umacniania;
 - 8) zmiany w układzie funkcjonalnym obszaru, skierowane na przyciąganie nowych, innowacyjnych specjalizacji;
 - 9) budowa kapitału społecznego aktywnie zaangażowanego w tworzenie rozwoju społeczno-gospodarczego;
 - 10) efektywna realizacja wspólnej oferty turystycznej;
 - 11) aktywne działania regionalne i lokalne na rzecz ochrony środowiska;
 - 12) wypracowanie efektów synergii i ich prawidłowe zagospodarowanie;
 - 13) powiększenie obszaru świadczenia usług publicznych i poprawa ich jakości;
 - 14) wzrost potencjału finansowego podmiotów sektora publicznego, prywatnego jak też trzeciego sektora.
-

7. TEZY KARKONOSKIE II – ZARYS STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU REGIONU KARKONOSKIEGO, FORUM OBYWATELSKIE „PARTNERSTWO DLA REGIONU KARKONOSKIEGO” – ZESPÓŁ KOORDYNACYJNY, BUKOWIEC 2015

Charakterystyka opracowania:

Przed 2006 r. podpisane zostało w Jeleniej Górze „Porozumienie na rzecz rozwoju Regionu Karkonoskiego” i powołano Forum Obywatelskie „Partnerstwo dla Regionu Karkonoskiego” (...). Jego celem miała być praktyczna realizacja idei partnerstwa wszystkich sektorów życia społecznego i gospodarczego dla wypracowanie wspólnej wizji przyszłości Regionu z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju i budowy społeczeństwa obywatelskiego. Wizję taką po przeprowadzeniu szeregu konsultacji sformułowano pod egidą Forum w opracowanych w sierpniu 2007 r. na zlecenie Związku Gmin Karkonoskich „Tezach Karkonoskich – koncepcji zrównoważonego rozwoju Regionu Karkonoskiego” (...).

W 2015 r. podjęte zostały pod egidą Związku Gmin Karkonoskich prace nad niezbędnym zaktualizowaniem ich I edycji. Wiązało się to z potrzebą uwzględnienia nowych uwarunkowań dla rozwoju Regionu oraz rekomendacji przyjętych do realizacji dokumentów planowania strategicznego i przestrzennego dla województwa dolnośląskiego, aglomeracji jeleniogórskiej i Jeleniej Góry. Nowe uwarunkowania i wyzwania stwarza także otwierająca się perspektywa działania samorządów po ostatnich wyborach z 2014 r. i możliwości jego wsparcia w ramach okresu budżetowania unijnego 2014-2020. Efekty tych prac stanowi opracowanie – „Tez Karkonoskich II – Zarysu strategii zrównoważonego rozwoju Regionu Karkonoskiego”.

Nowa edycja „Tez Karkonoskich” obejmuje wskazanie celów, kierunków i zadań o charakterze ponadlokalnym w ramach budowania w jego obszarze łądów środowiskowego, przestrzennego, społecznego, gospodarczego oraz instytucjonalnego. Przyjęto w niej zarówno ustalenia i propozycje, zawarte w „Tezach” z 2007 r. jak i uwzględniono podstawowe wskazania w tym zakresie, ujęte w strategii rozwoju województwa dolnośląskiego, jego planie zagospodarowania przestrzennego oraz w strategiach dla aglomeracji jeleniogórskiej i Jeleniej Góry.

Zakłada się, że opracowane w taki sposób „Tezy Karkonoskie II” mogą być przydatne przy opracowaniu aktualizacji strategii lokalnych w Regionie, do czego szereg gmin jeleniogórskich oraz powiat ziemski przystąpią, a także w pracach nad ukierunkowaniem rozwoju Jeleniogórskiego Obszaru Funkcjonalnego i Aglomeracji Jeleniogórskiej.

Układ merytoryczny opracowania:

1. Ogólna charakterystyka Regionu Karkonoskiego
2. Zasady zrównoważonego rozwoju Regionu
3. Cele i zadania zrównoważonego rozwoju w ramach łądu środowiskowego
 - 3.1. Ochrona walorów środowiska przyrodniczego i krajobrazu
 - 3.2. Rozbudowa systemu ochrony przyrody i krajobrazu oraz rozwój form ich udostępniania
4. Cele i zadania zrównoważonego rozwoju w ramach łądu przestrzennego
 - 4.1. Ochrona walorów krajobrazu kulturowego
 - 4.2. Zrównoważony rozwój przestrzenny regionu
 - 4.3. Modernizacja i rozbudowa systemów komunikacji
 - 4.4. Modernizacja i rozbudowa systemów uzbrojenia oraz gospodarki odpadami
5. Cele i zadania zrównoważonego rozwoju w ramach łądu społecznego
 - 5.1. Poprawa warunków mieszkaniowych
 - 5.2. Rozwój kultury
 - 5.3. Rozwój nauki i oświaty
 - 5.4. Rozwój opieki zdrowotnej i lecznictwa uzdrowiskowego
 - 5.5. Rozwój sportu
 - 5.6. Poprawa bezpieczeństwa
 - 5.7. Rozwój integracji społecznej i kapitału społecznego
6. Cele i zadania zrównoważonego rozwoju w ramach łądu gospodarczego
 - 6.1. Rozwój produkcji i usług
 - 6.2. Rozwój małej przedsiębiorczości
 - 6.3. Rozwój turystyki
 - 6.4. Rozwój rolnictwa i przetwórstwa rolnego oraz leśnictwa
7. Cele i zadania zrównoważonego rozwoju w ramach łądu instytucjonalnego
 - 7.1. Rozwój partycypacji społecznej i wdrażanie idei wielosektorowego partnerstwa
 - 7.2. Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju
 - 7.3. Budowa systemów cyfryzacji i monitorowanie zrównoważonego rozwoju
 - 7.4. Współpraca ze stroną czeską
 - 7.5. Program wdrażania „Tez Karkonoskich II - zarysu strategii zrównoważonego rozwoju regionu

Opracował
arch. Janusz Korzeń
prezes Towarzystwa Karkonoskiego
i wiceprezes Oddziału
Towarzystwa Urbanistów Polskich
w Jeleniej Górze

Jelenia Góra, 10 stycznia 2020 r.